

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 327(476:510)"20"

DOI 10.34079/2518-1521-2026-16-44-62-78

Булик М.В.

Константинова Ю.В.

БІЛОРУСЬКО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Стаття присвячена аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку білорусько-китайських відносин у 2020–2025 рр. Актуальність дослідження зумовлена посиленням співпраці між Республікою Білорусь і Китайською Народною Республікою після політичної кризи 2020 р., запровадження західних санкцій та початку повномасштабної російсько-української війни. На основі системного, порівняльного та сценарного аналізу встановлено, що двосторонні відносини характеризуються значною асиметрією, де Китай виступає ключовим економічним і політичним партнером Білорусі. Особливу увагу приділено розвитку торговельно-економічної взаємодії, участі Білорусі в Шанхайській організації співробітництва та безпековому виміру партнерства. Доведено, що співпраця між державами ґрунтується не лише на економічних інтересах, а й на механізмах взаємної авторитарної легітимзації. Результати сценарного аналізу свідчать, що навіть за умов зміни політичного режиму чи трансформації регіонального середовища Китай збереже значний вплив у Білорусі.

Ключові слова: Республіка Білорусь, Китайська Народна Республіка, двосторонні відносини, «Великий камінь», санкційний режим, сценарний аналіз, авторитарна взаємодія, пострадянський простір.

Відносини між Республікою Білорусь та Китайською Народною Республікою протягом останніх п'яти років набули якісно нового виміру, що кардинально відрізняється від їх стану ще на початку 2020-х. Три взаємопов'язані події докорінно змінили контекст двосторонньої взаємодії: масові протести в Білорусі та брутальна відповідь режиму Лукашенка (серпень 2020 р.), повномасштабне вторгнення Росії в Україну (лютий 2022 р.) та введення безпрецедентного за масштабами санкційного тиску Заходу на Мінськ. У сукупності ці події перетворили КНР із важливого, але не визначального партнера на одну з небагатьох держав, здатних надати Білорусі як економічні ресурси, так і дипломатичне прикриття на міжнародній арені.

Актуальність дослідження зумовлена кількома взаємопов'язаними чинниками.

Поглиблення білорусько-китайських відносин відбувається на тлі системної конкуренції між КНР і США/ЄС за вплив у Євразії. Вступ Білорусі до ШОС (липень 2024 р.) зробив цю організацію безпосереднім географічним сусідом НАТО та ЄС, що принципово змінює конфігурацію регіональної безпеки в Центральній та Східній Європі.

Білорусь є першою і наразі єдиною державою на території Центральної та Східної Європи, що перебуває під системним санкційним тиском і одночасно реалізує стратегію глибокої переорієнтації на КНР. Цей кейс є аналітично цінним для розуміння ширших тенденцій «авторитарного інтернаціоналу» (Bank and Weyland, 2017) та стійкості авторитарних режимів в умовах міжнародної ізоляції (Ambrosio, 2009; Hall and Ambrosio, 2017).

Як держава, що безпосередньо потерпає від агресії Росії і перебуває у стані оборони на кордонах, де розміщено білоруські та китайські військові структури, Україна має прямий інтерес у розумінні характеру та перспектив білорусько-китайського зближення. Питання

про те, наскільки глибокою є реальна, а не декларативна, інтеграція Мінська і Пекіна — є питанням безпеки, а не лише академічного інтересу.

Підписання у серпні 2024 р. Угоди про торгівлю послугами та інвестиції (перша зона вільної торгівлі послугами між КНР та будь-якою пострадянською державою, що набрала чинності 1 січня 2026 р.), спільні військові навчання «Eagle Assault-2024» та переобрання Лукашенка у січні 2025 р. — усі ці події відбулися після більшості наявних академічних публікацій на тему і потребують осмислення.

Спеціальних академічних досліджень саме білорусько-китайських відносин порівняно небагато, що само по собі є свідченням наукової прогалини. Першою ґрунтовною спробою систематизувати стан відносин у 2020–2022 рр. став аналітичний звіт Фонду Фрідріха Еберта (FES, 2022), де детально розглядаються торговельно-інвестиційна взаємодія, «Великий камінь» та контекст постелекторальної кризи в Білорусі. Звіт зафіксував перелом у відносинах, але охоплює лише перший рік після вторгнення в Україну.

Найбільш аналітично зрілим є цикл матеріалів платформи China Observers (2025; 2026), що базуються на відкритих даних та застосовують критичну аналітичну рамку. Саме тут уперше системно зафіксована асиметрія у відносинах, ціновий демпінг на білоруський калій та парадокс «Великого каменя» в умовах санкцій.

Аналіз білорусько-китайських відносин неможливий без урахування ширшої стратегії КНР у Євразії. Cooley and Nexon (2020) показали, як ерозія американської гегемонії створює інституційний простір для конкуруючих архітектур — зокрема, ШОС та БРІ. Gabuev (2022) у впливовій статті для *Foreign Affairs* описав, як вторгнення в Україну перетворило Росію на «нового васала» Пекіна. Цей аргумент є сильнішим щодо Білорусі: якщо Росія є великою ядерною державою зі значними ресурсами і лише поступово потрапляє у залежність, то Білорусь — мала держава з обмеженими ресурсами — за визначенням перебуває у структурно залежній позиції. Дисертація Braga (2025) у Університетському коледжі Лондона є найповнішим на сьогодні академічним дослідженням механізмів використання відносин із КНР для авторитарного виживання — і прямо включає Білорусь як один із кейсів.

На сьогодні існує достатньо велика кількість досліджень, присвячених як зовнішній політиці Республіки Білорусь в цілому, так і відносинам з окремими державами. Так, зокрема, серед білоруських вчених дану проблему вивчали С. Балюк, С. Кізіма, Г. Корзенко, Ю. Лукашевич, Ю. Малевич, А. Русакович, В. Снапковський, В. Улахович, А. Шарапо. Серед українських дослідників зовнішня політика Білорусі стала об'єктом досліджень О. Валіон, С. Василишина, І. Заводовського, А. Королевської, Т. Польового, які переважно зосередили увагу на різноманітних аспектах відносин офіційного Мінська з ЄС (Булик, 2020). Незважаючи на стрімке поглиблення двосторонніх відносин, у вітчизняній науці ця тема залишається практично не дослідженою. Вітчизняні китаєзнавчі публікації (Китаєзнавчі дослідження, 2015-2025) зосереджені переважно на загальних аспектах китайської зовнішньої політики або на українсько-китайських відносинах (Булик, Ключ 2021). Загалом можна констатувати: попри те, що Білорусь є безпосереднім сусідом України та суттєвим чинником її безпеки, поглиблення відносин Мінська з Пекіном лишається практично не вивченим в українському науковому дискурсі.

Метою статті є комплексний аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку білорусько-китайських відносин у 2020–2025 рр. з урахуванням структурних трансформацій, спричинених санкційним тиском на Республіку Білорусь та повномасштабним вторгненням Росії в Україну, а також визначення можливих сценаріїв подальшої еволюції двосторонньої взаємодії.

Методологічну основу дослідження складають системний та порівняльний аналіз, контент-аналіз договірно-правових документів та офіційних заяв сторін, а також метод

сценарного прогнозування. Теоретичною рамкою є неореалістська концепція балансування малих держав між великими силами (Waltz, 1979; Paul, 2004), а також концепція «авторитарного навчання» (Heydemann & Leenders, 2013), що пояснює механізми підтримки авторитарних режимів на міжнародній арені.

Дипломатичні відносини між Республікою Білорусь (РБ) та Китайської Народної Республіки (КНР) були встановлені 20 січня 1992 р. 10 травня 2015 р. було підписано «Договір про дружбу та співробітництво між Республікою Білорусь та Китайською Народною Республікою», який визначав основні напрями двосторонніх відносин на майбутні 10 років, до 2025 р. (Договір про дружбу 2014) Зокрема, держави-підписанти декларували взаємну повагу до територіальної цілісності та суверенітету один одного, невтручання у внутрішні справи, рівність та взаємну вигоду тощо. Поряд з цим, було висловлено підтримку «обраним кожною з них відповідно до своїх внутрішніх умов шляхам та моделям розвитку» (Договір про дружбу 2014), що, фактично означало толерантне ставлення до особливостей політичних режимів обох держав. Вони також зазначали свою неучасть у будь-яких союзах та блоках, що у випадку РБ не відповідало дійсності через участь останньої у т.зв. «Союзній державі», Організації договору про колективну безпеку та Євразійському економічному союзу. Водночас, безпосередній інтерес КНР було враховано у п'ятій статті договору, яка чітко зазначала визнання РБ принципу «одного Китаю» й відмову від будь-яких офіційних відносин з Тайванем, як і незгадування будь-яких посилань на «Китайську Республіку».

Маємо відзначити, що підписання договору співпало з періодом поновлення активних відносин панівного білоруського режиму з країнами Заходу й зусиллями О. Лукашенка презентувати себе як незалежного посередника у російсько-українському конфлікті, що мало знизити санкційний тиск на РБ, надати певні гарантії щодо недопущення політичного тиску з боку РФ та створити сприятливі умови економічного співробітництва з ЄС. Певним чином, ці зусилля отримали відповідне схвалення й безумовну підтримку з боку керівництва КНР.

Офіційне визначення характеру двосторонніх відносин є ключовим для їх аналізу. Термін «*всеосяжне стратегічне партнерство на всі часи*» (全天候全面战略伙伴关系) відповідає найвищому рівню в дипломатичній ієрархії КНР. (MFA PRC, 2022) Він уперше застосований до білорусько-китайських відносин у спільній заяві, підписаній у Самарканді у вересні 2022 р. на полях 22-го саміту ШОС.

Важливо розуміти, що статус «всеосяжного» партнера Пекін надавав лише небагатьом державам — переважно стратегічно значущим або найближчим союзникам: Росії, Пакистану, Камбоджі та Лаосу. (China Observers, 2025) Для Білорусі — малої держави без виходу до моря, що перебуває під безпрецедентним санкційним тиском — отримання цього статусу стало суттєвим дипломатичним досягненням, хоча аналітики наголошують на розриві між декларативним рівнем і реальним змістом партнерства.

У лексичному плані офіційні позиції обох сторін демонструють показову асиметрію: якщо Лукашенко характеризує КНР як «маяк миру», «майбутнє Білорусі» й приділяє підкреслену увагу переліку конкретних сфер співробітництва, то китайська сторона в особі голови ПК ВЗНП Чжао Лецзі акцентує насамперед на питаннях «основних інтересів» — Тайвань, Тибет, Сінцзян — та ролі Білорусі у просуванні БРІ. (China Observers, 2025) Ця відмінність у риторичі є симптомом глибшої структурної нерівноваги у відносинах.

Період 2022–2025 рр. ознаменований безпрецедентною активністю контактів на вищому рівні, що різко контрастує з відносною ізоляваністю Мінська від інших міжнародних майданчиків. Ця інтенсивність є важливим структурним показником залежності Білорусі від китайського каналу легітимації.

Особливого аналізу заслуговує перший державний візит Лукашенка до Пекіна у березні 2023 р. — перший після 2020 р. Він відбувся в надзвичайно чутливому контексті:

за три дні до приїзду Лукашенка МКС видав ордер на арешт Путіна, а самого Лукашенка через три тижні стало відомо про передислокацію ядерної зброї РФ на територію Білорусі (NPR, 2023). Попри це, Сі підписав з Лукашенком Спільну декларацію «про подальший розвиток всеосяжного партнерства в нову еру» — документ, що став наочним свідченням готовності Пекіна підтримувати союзників РФ всупереч тиску Заходу.

Показово, що у Спільній заяві від 1 березня 2023 р. обидва президенти висловили «глибоку стурбованість розвитком збройного конфлікту в Україні» та зацікавленість у «якнайшвидшому встановленні миру» (NPR, 2023). При цьому в тексті не містилося жодного засудження агресії РФ та жодного визнання білоруської відповідальності за надання своєї території для вторгнення. Ця позиція вписується в загальну стратегію КНР щодо України: уникнення прямого засудження Москви при збереженні декларативного пріоритету «суверенітету та територіальної цілісності».

Водночас КНР обережно дистанціюється від надмірної асоціації з воєнними діями: Пекін не визнає легітимності використання білоруської території для агресії і уникає риторики, яка б формально легітимізувала Мінськ як воюючу сторону. Це підтверджує тезу про те, що КНР підтримує Лукашенка як ресурс геополітичного впливу, але не бажає брати на себе юридичні та репутаційні ризики більш виразної підтримки (China Observers, 2025).

У грудні 2023 р. відбувся другий за рік приїзд Лукашенка до Пекіна — що є безпрецедентним у дипломатичній практиці КНР стосовно лідерів малих держав. Сі Цзіньпін відзначив зростання «взаємної політичної довіри» та окреслив плани подальшого розширення «міжнародного співробітництва» (Polskie Radio, 2023). У квітні 2024 р. заступник голови Відділу міжнародних зв'язків ЦК КПК Чень Чжоу охарактеризував відносини між Сі та Лукашенком як взірць «залізного братерства» — термін, що апелює до радянської риторики та позначає найвищу форму міждержавної солідарності в офіційному дискурсі (BelTA, 2024a).

Прийняття Республіки Білорусь повноправним членом Шанхайської організації співробітництва 4 липня 2024 р. в Астані стало одним із найважливіших дипломатичних результатів двосторонніх відносин з КНР (BelTA, 2024b). Процес вступу тривав з 2022 р. і безпосередньо підтримувався Пекіном на всіх етапах.

Для Білорусі членство в ШОС має кілька стратегічних вимірів. По-перше, воно забезпечує інституційне включення до багатостороннього формату за участі Китаю, Росії, Індії, Пакистану та Ірану — тобто держав, що сукупно охоплюють 42% світового населення та є ядерними державами. По-друге, як зазначає аналітик Eurasian Review, (Eurasian Review, 2024), статус члена ШОС відкриває Мінську альтернативні торговельні маршрути та логістичні коридори для компенсації втраченого доступу до балтійських та українських портів.

По-третє, і це принципово, Білорусь стала *першою виключно європейською державою* у складі ШОС (Eurasian Review, 2024). З геополітичного погляду це означає, що ШОС вперше набула безпосереднього географічного кордону з державами — членами НАТО та ЄС (Польща, Литва, Латвія), що Western analysts однозначно трактують як навмисний сигнал.

Найбільш резонансним елементом оборонного співробітництва 2024 р. стали 11-денні спільні військові навчання «Eagle Assault-2024», проведені у першій половині липня на полігоні поблизу Бреста — менш ніж за кілька кілометрів від польського кордону та за 40 миль від кордону з Україною (CNN, 2024).

За даними Міністерства оборони КНР, навчання включали: розвідку та пошук, блокування, спільний удар, багатовимірне проникнення та спільну антитерористичну операцію. Фінальним елементом стала комплексна стрільба бойовими патронами з імітацією захоплення аеропорту з використанням дронів і гелікоптерів (Global Times, 2024). Офіційно навчання позиціонувались як антитерористичні в рамках ШОС, однак аналітики

одноставно вказують на їх геополітичне сигнальне значення щодо НАТО.

Безпосередньо перед початком навчань делегація Центральної військової ради КНР провела переговори у Мінську, де обговорила «перспективи підготовки військових кадрів» та окреслила нові напрями співробітництва. Після завершення навчань перший заступник міністра оборони РБ Павло Мурав'єйко зустрівся з військовим аташе КНР Лю Чже для обговорення подальшого поглиблення оборонного діалогу (China Observers, 2025).

Офіційна риторика «залізного братерства» приховує реальну структурну асиметрію у відносинах. Одним із проявів асиметрії є й спосіб, у який КНР інтегрує Білорусь до своїх багатосторонніх ініціатив — ШОС, БРІКС (статус партнера), БРІ. За оцінкою China Observers (2025), Пекін свідомо використовує ці механізми як «компенсаторні заходи» для маскуванню торговельно-інвестиційної нерівноваги. Членство в ШОС надає Мінську нові партнерства з такими державами, як Індія, що дозволяє Лукашенку апелювати до риторики «балансу та економічної стабільності» — і тим самим зберігати видимість незалежного дипломатичного курсу.

Аналізуючи економічне співробітництво між КНР та РБ необхідно враховувати наявність відчутної диспропорції у торгівлі між ними. Станом на 2023 рік КНР перетворилась на другого за значимістю торговельного партнера Республіки Білорусь (Interfax, 2023). відзначає, що вже за п'ять місяців 2023 р. обсяг двосторонньої торгівлі сягнув 3,72 млрд дол. США. За підсумками повного 2022 року товарооборот склав 5,8 млрд дол., зрісши на 33% порівняно з 2021 роком — тоді як у самому 2021 р. імпорт з КНР становив близько 3,4 млрд дол., а білоруський експорт до Китаю — лише 0,6 млрд дол. (National Statistical Committee of Belarus, 2024).

За підсумками 2023 р. офіційна білоруська статистика фіксує загальний товарооборот на рівні 7,7 млрд дол. США, що становило 9,22% усього зовнішньоторговельного обороту Білорусі (Liu and Wang, 2025). Паралельно китайська державна преса наводила дещо вищу цифру — 8,4 млрд дол. (RFE/RL, 2024). Розбіжність пов'язана з відмінностями в методологіях обліку сторін.

Водночас у першому півріччі 2024 р. двостороння торгівля скоротилась на 13,2% у річному вимірі, склавши 3,93 млрд дол. (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2024). Це свідчить про вразливість торговельних зв'язків до санкційного тиску та змін у попиту на ключові статті білоруського експорту.

Таблиця 1. Динаміка двосторонньої торгівлі КНР–РБ, 2019–2024 рр. (млрд дол. США)

Рік	Імпорт РБ з КНР (млрд дол.)	Експорт РБ до КНР (млрд дол.)	Загальний товарооборот (млрд дол.)	Динаміка (р/р)
2019	~2,5	~0,6	~3,1	—
2021	3,4	0,6	~4,0	+29%
2022	3,2	1,6	5,8	+33%
2023	5,1	2,6	7,7–8,4*	+33–45%
I пів. 2024	3,5	0,4	3,93	–13,2%

* Розбіжність даних зумовлена відмінностями в методологіях обліку РБ та КНР. Джерела: National Statistical Committee of Belarus (2024); Liu and Wang (2025); RFE/RL (2024); Trading Economics / UN COMTRADE (2025).

Відповідно до даних китайської митної статистики, білоруський експорт до КНР у 2023 р. перевищив 2,6 млрд дол., продемонструвавши зростання на 44,5% порівняно з попереднім роком (BIS, 2024). Структура цього вивезення вкрай концентрована: понад 50% вартості становлять калійні добрива — понад 1,3 млрд дол. (BIS, 2024).

У листопаді 2024 р. до переліку провідних статей білоруського вивезення до КНР входили також: м'ясо птиці (19,1 млн дол.), ріпакова олія (19 млн дол.), пиловане дерево (14,1 млн дол.) та згущене молоко (3,79 млн дол.) (ОЕС, 2024). Таким чином, структура білоруського експорту залишається типово сировинною — з мінімальним вмістом доданої вартості.

Китайський вивіз до Білорусі є значно більшим за обсягом та принципово відмінним за структурою: у 2024 р. він склав 6,58 млрд дол. (Trading Economics / UN COMTRADE, 2025). Основні статті — легкові автомобілі (71 млн дол. лише за листопад 2024 р., +611% р/р), двигуни внутрішнього згоряння (24,6 млн дол.), відеодисплеї (13,4 млн дол.) та побутові пральні машини (ОЕС, 2024).

Особливо примітне різке зростання поставок китайських автомобілів: воно безпосередньо пов'язане з тим, що після 2022 р. білоруський та російський ринки фактично стали основними напрямками збуту для китайських автовиробників, що витіснили з них європейські та японські бренди. Це — одночасно і показник поглиблення співробітництва, і симптом санкційної ізоляції Мінська.

Структурна асиметрія призводить до поглиблення торговельного дефіциту Білорусі. За офіційними білоруськими даними, загальний торговельний дефіцит країни (не лише з КНР) становив 1,8 млрд дол. у 2021 р., 7,9 млрд дол. у 2024 р. та 9,3 млрд дол. у 2025 р. (China Observers, 2026). МВФ, своєю чергою, оцінює дефіцит 2024 р. значно вищою цифрою — 23 млрд дол. (China Observers, 2026). Хоча ці цифри стосуються сукупного торговельного балансу, саме зростання китайського імпорту є одним з ключових факторів поглиблення дефіциту.

Незважаючи на активну торговельну динаміку, частка КНР у структурі прямих іноземних інвестицій (ПІІ) до Білорусі залишається відносно скромною. У 2016–2019 рр. на Росію припадало 48,4% надходжень ПІІ, на Велику Британію — 21,6%, а на Китай — лише 1,3% (9-те місце серед інвесторів) (China Observers, 2026).

Утім, у подальші роки ситуація дещо змінилась. Станом на кінець 2023 р. обсяг нефінансових прямих інвестицій КНР у Білорусь склав 793 млн дол. США, що вивело Китай на третє місце серед країн-інвесторів (Ministry of Commerce of the People's Republic of China, 2024). Нині в Білорусі функціонує близько 100 китайських підприємств із понад 50 інвестиційними проєктами, зосередженими переважно в Мінську та Мінській області (Liu and Wang, 2025).

Принципово важливо розрізняти ПІІ та пільгове фінансування (development finance — DF). Оцінки свідчать, що з 2000 по 2019 рр. загальний обсяг DF, наданого КНР Білорусі, склав щонайменше 25,7 млрд дол. (Germany Economic Team, 2023), що значно перевищує прямі інвестиції. Це формує специфічну модель залежності, в якій Білорусь залучає не стільки приватний китайський капітал, скільки державні кредити.

У серпні 2024 р. КНР та РБ підписали Угоду про торгівлю послугами та інвестиції (ATCI), яка набрала чинності 1 січня 2026 р. Угода встановлює зону вільної торгівлі послугами у розумінні ст. V ГАТС і охоплює цифрові сервіси, фінанси, логістику та нові технології. Це перша подібна угода між двома країнами і якісно новий рівень інституційного оформлення двосторонніх економічних відносин (RFE/RL, 2024; UNCTAD, 2024).

Китайсько-білоруський індустріальний парк «Великий камінь» (КБІП) є найбільшим спільним інвестиційним проєктом двох країн і флагманом ініціативи «Пояс і шлях» у Східній Європі. Розташований за 25 км від Мінська на площі 112,5 км², парк функціонує в

режимі спеціальної економічної зони ЄАЕС.

За підсумками 2024 р. кількість резидентів парку досягла 144 підприємств — представників Білорусі, КНР, Ізраїлю, Росії та Німеччини. Задекларований обсяг інвестицій становить 1,5 млрд дол. США, понад 50 компаній вже розгорнули повноцінну виробничу діяльність. Усі ключові фінансові показники резидентів у 2024 р. продемонстрували зростання (BelTA / Economy Ministry of Belarus, 2025).

Таблиця 2. Ключові показники КБІП «Великий камінь»

Показник	Базовий рік	2024 р.
Кількість резидентів	68 (2020)	144 (2024)
Задекларовані інвестиції	н/д	1,5 млрд дол.
Активні компанії	н/д	понад 50
Заплановані робочі місця	н/д	15 500+
Експорт резидентів	28 млн дол. (2019)	156 млн дол. (2024)
Імпорт резидентів	58 млн дол. (2019)	303 млн дол. (2024)
Зростання сплати податків	—	+70% (р/р у 2024)

Джерела: BelTA / Economy Ministry of Belarus (2025); China Observers (2026).

Водночас аналітики фіксують стійку торговельну асиметрію в межах самого парку: у 2019–2024 рр. експорт резидентів зріс із 28 до 156 млн дол., проте імпорт — із 58 до 303 млн дол. (China Observers, 2026). Крім того, санкції та геополітичні обмеження фактично нівелювали первісну «логіку воріт до Європи»: парк більше не є транзитним вузлом для доступу китайських компаній на ринок ЄС, перетворившись натомість на інструмент двосторонньої торгівлі в умовах ізоляції.

Попри торговельну асиметрію, 2024 р. зафіксував яскраве зростання в логістичному вимірі: обсяг контейнерних перевезень між КНР та РБ збільшився на 144,3% у річному вимірі (Liu and Wang, 2025). Водночас було відкрито нові авіамаршрути: «Белавія» запустила рейс Мінськ–Урумчі, Air China — рейс Мінськ–Сіань. Ці тенденції свідчать про те, що в умовах закритих західних кордонів обидві сторони свідомо поглиблюють альтернативну інфраструктуру сполучення.

Важливою ознакою системної переорієнтації є також зміна у валютній структурі розрахунків: з березня 2022 р. НБ Білорусі запровадив торгівлю китайським юанем на валютній біржі, а до березня 2023 р. частка юаня у торгах сягнула вже 15% (U.S. Department of State, 2025). Юань фактично став одним із трьох якірних активів у новому офіційному обмінному курсі білоруського рубля — поруч із доларом США та російським рублем.

Отже, двосторонні відносини протягом 90-х рр. XX – у XXI ст. вирізнялися тісним співробітництвом та єдиним підходом до багатьох міжнародних проблем. Так, Китай та Білорусь спільно виступають за розвиток багатопольярного світу, невтручання у внутрішні справи держав тощо (Договір про дружбу 2014). Особливості політичного устрою країн передбачають відмінні від визнаних демократичними принципи дотримання політичних і громадянських прав населення, ставлення до опозиційних рухів та активістів. Панівні режими характеризуються фактичною відмовою від можливості вільної конкурентної боротьби за владу навіть за формально чинної багатопартійної системи. Таким чином, зрозумілою стає й підтримка, яку керівництву РБ надає китайський уряд на міжнародній арені попри запроваджені демократичними державами санкції проти режиму О. Лукашенка.

Слід зазначити, що О. Лукашенко бачить у КНР не лише захисника від критики з боку західних держав. Не менш важливу роль Китай має відігравати у недопущенні поглинання Білорусі росією. Це має відбуватися й через широкомасштабну економічну присутність китайських компаній у РБ, які традиційно мають тісні зв'язки з урядом та спецслужбами КНР.

Водночас, дії білоруської влади після президентських виборів 2020 р. та початку повномасштабної фази російсько-української війни створюють додаткові перешкоди на шляху реалізації стратегії розширення впливу КНР у країнах Європейського Союзу. Географічне розташування Білорусі, спільний кордон з ЄС дозволяє розглядати її не лише як країну-транзитера, але й промислову «площадку» під створення спільних підприємств. Однак, події 2020 р. зумовили несприйняття режиму О. Лукашенка з боку Європейського Союзу. Накладені санкції й фактичний відхід від політики балансування між росією та західними країнами зумовили падіння обсягів економічного співробітництва з ЄС. До цього додалися й провокації на кордонах з країнами-членами Європейського Союзу, організовані білоруськими спецслужбами у 2021 р., розміщення російських військових підрозділів у РБ й використання її території під час вторгнення в Україну. Всі ці чинники негативно позначилися на експорті Білорусі, призвели до зниження обсягів промислового виробництва, зокрема, у сфері нафтопереробки та виробництва мінеральних добрив. Водночас й транзитний потенціал РБ суттєво зменшився через санкції та запровадження митних обмежень з боку держав-сусідів.

В умовах, що склалися, подальші відносини КНР та РБ залежатимуть від низки чинників, які докорінно змінять їхню сутність. Насамперед, це результати російсько-української війни, які зумовлять політичні потрясіння не лише у державі-агресорі, але й самій Білорусі. Вже зараз протестний потенціал білоруського суспільства, активність діаспори, наявність боєздатних військових підрозділів («Полк імені Кастуся Калиновського» тощо) у складі Збройних Сил України, які потенційно стануть базою для формування нової армії, створюють надзвичайні ризики для режиму О. Лукашенка. Зміна політичного режиму у РБ призведе й геополітичних трансформацій, зокрема, відновлення активного співробітництва з США та ЄС й посилення їхнього впливу у Білорусі й поступового витіснення інших центрів впливу. Парадоксально, але економічна присутність КНР у цій країні може не лише зберегтися, але й поглибитися саме через вищезазначений чинник. Водночас, тісне політичне співробітництво у разі здійснення цього варіанту подій фактично заморозиться.

Інший сценарій передбачає збереження авторитарних політичних режимів у росії та Білорусі на невизначений термін, що зумовить збереження санкційного режиму з боку Заходу. Це вплине на транзитний потенціал двох країн та змусить китайські компанії шукати інші логістичні маршрути. Власне сам білоруський ринок не має за своїми обсягами стратегічного значення для КНР, ще й в умовах неминучого поглиблення структурних проблем в економіці РБ. Водночас співробітництво з підсанкційними білоруськими компаніями може негативно позначитися на китайському експорті до держав Заходу. Знову ж таки, за реалізації цього сценарію тиск з боку рф на О. Лукашенка продовжиться й призведе до фактичного поглинання РБ. В умовах, що склалися, керівництво КНР постане перед питанням відповідного реагування на цей процес. Попри тісні китайсько-російські відносини уряд КНР прагнув до відокремлення відносин з російським та білоруським панівними режимами, небезпідставно роблячи ставку на прагнення О. Лукашенка до самостійності щодо рф. За умови збереження принципу дотримання економічних інтересів китайських компаній уряд КНР потенційно може дати свою згоду на анексію РБ. Проте, у даному випадку, транзитний потенціал Білорусі було б нівельовано через несприйняття подібних кроків рф з боку Європейського Союзу, що нову ж таки призвело до зміни логістичних комунікацій.

Заради об'єктивності слід згадати і про третій сценарій, який неодноразово застосовувався О. Лукашенком раніше і полягав у черговому перегляді відносин з країнами Заходу. Декоративні кроки з послаблення репресій проти опозиції, звільнення політв'язнів чи прагнення показати себе нейтральним посередником в російсько-українській війні на початковому етапі дозволяли білоруському диктатору знижувати тиск з боку демократичних держав, домагатися полегшення санкційного режиму й знаходити нові маршрути для експорту товарів. Збереження нинішнього режиму, можливо у дещо іншому, модифікованому, вигляді, що включав би відхід від влади осіб, скомпрометованих в очах Заходу, дозволив би хоча б на мінімальному рівні сподіватися на відновлення принципу «it's just business» у відносинах з ЄС та США. Звісно, що такий крок білоруської влади отримав би певну, можливо, неофіційну підтримку з боку офіційного Чжуннаньхаю. Однак цей сценарій за умови реалізації одразу ж наразиться на несприйняття з боку рф, яка може перейти до плану насильницького усунення від влади О. Лукашенка та недовіру з боку урядів демократичних країн. На відміну від попередніх ітерацій подібної стратегії — 2008–2010 рр. та 2015–2016 рр. — у 2025 р. О. Лукашенко позбавлений ключових важелів, що раніше робили тактику лавірування дієвою. По-перше, його особиста причетність до репресій 2020 р. зафіксована не лише у санкційних переліках, а й у матеріалах кількох міжнародних правових інстанцій, що унеможлиблює будь-яку реабілітацію без зміни персонального складу керівництва. По-друге, використання білоруської території для повномасштабного вторгнення в Україну у лютому 2022 р. встановило якісно нову — і для демократичних держав неприйнятну — межу співучасті. По-третє, підписання угоди про розміщення російської ядерної зброї на білоруській території остаточно вбудувало Мінськ у систему ядерного стримування рф, що унеможлиблює будь-яке переконливе дистанціювання від Москви.

Утім, сценарій не є суто гіпотетичним. Реалізація його — хай і в модифікованому вигляді — могла б передбачати не повернення до формули 2014–2016 рр., а набагато скромнішу мету: здобуття мінімального дипломатичного визнання з боку окремих держав Глобального Півдня або малих держав ЄС з метою пом'якшення найбільш болючих торговельних обмежень. У цьому контексті КНР відігравала б роль негласного фасилітатора: не виступаючи відкритим захисником Мінська, але використовуючи дипломатичні канали ШОС та форуми БРІКС для формування атмосфери, у якій поступове «втомлення санкціями» з боку частини держав-підписантів виглядало б прийнятним.

Позиція КНР у такому сценарії є принципово двоїстою. З одного боку, Пекін зацікавлений у збереженні Лукашенка при владі — адже той є керованим, передбачуваним і зобов'язаним партнером, тоді як будь-яка зміна режиму несе непередбачувані ризики для китайських інвестицій, зокрема у проєкт «Великий камінь». З іншого боку, відкрита підтримка косметичної лібералізації білоруського режиму суперечила б власним інтересам КНР, адже означала б визнання легітимності зовнішнього тиску на авторитарні уряди — чого Пекін принципово уникає у власній дипломатичній риторичі (China Observers, 2025).

Фундаментальна слабкість третього сценарію полягає в тому, що він вимагає від Лукашенка одночасно досягти двох взаємовиключних цілей: переконати Захід у своїй «автономності» від Москви — і не спровокувати відповідних заходів з боку Кремля, який не допустить переорієнтації союзника. Прецеденти 2020 та 2022 рр. свідчать, що режим вичерпав можливості такого балансування. У 2020 р. саме втеча до Москви після масових протестів остаточно ліквідувала той залишок стратегічної автономії, яку Лукашенко ретельно культивував упродовж трьох десятиліть. Натомість після 2022 р. він перетворився на структурно залежного актора у системі, де центром притягіння є вже не Москва, а трикутник Москва – Пекін, де РБ посідає підлеглу периферійну позицію (Gabuev, 2022; Braga, 2025).

Таким чином, третій сценарій — стратегічного лавірування — залишається

теоретично можливим лише у вузькому вікні транзиту влади: тобто в умовах, коли потенційний наступник Лукашенка, позбавлений його персональних «грішків» в очах Заходу, спробує здійснити контрольовану демонтажну найбільш токсичних елементів режиму, зберігши системну авторитарну природу держави. Для КНР такий варіант є не лише прийнятним, але й бажаним: він забезпечував би стабільність інвестицій і транзитного коридору, одночасно знімаючи санкційне навантаження, яке обмежує комерційний потенціал двосторонніх відносин. Утім, вікно для реалізації цього сценарію є вузьким і стрімко звужується у міру поглиблення залежності Мінська від Москви.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика сценаріїв розвитку білорусько-китайських відносин

Сценарій	Траєкторія	Наслідки для КНР	Ймовірність
Сценарій 1: Зміна режиму	Демократизація РБ, реінтеграція із Заходом	Економ. зв'язки зберігаються / поглиблюються; політ. охолодження	Середня (залежить від завершення війни в Україні)
Сценарій 2: Поглинання Росією	Збереження авторитаризму + фактична анексія рф	Транзитний потенціал нульовий; КНР адаптується до нової реальності	Середня (зростає в міру виснаження режиму)
Сценарій 3: Лавірування	Косметична лібералізація, часткове знімання санкцій	Тимчасова нормалізація з Заходом; КНР зберігає тихий вплив	Низька (структурні перешкоди суттєво зросли після 2022 р.)

Примітка: складено автором.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє сформулювати низку висновків щодо характеру, динаміки та перспектив білорусько-китайських відносин на сучасному етапі.

Білорусько-китайські відносини зазнали якісної трансформації після 2020–2022 рр. під впливом трьох структурних зрушень: ізоляції режиму Лукашенка від Заходу після 2020 р., повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 р. та введення безпрецедентного санкційного режиму проти Мінська. У поєднанні ці чинники перетворили КНР із одного з торговельних партнерів Білорусі на її ключового економічного донора, дипломатичного захисника та інституційного інтегратора. Товарооборот зріс із ~4 млрд дол. у 2021 р. до 7,7–8,4 млрд дол. у 2023 р. (Liu and Wang, 2025; RFE/RL, 2024), тобто більш ніж подвоївся за два роки.

Незважаючи на офіційну риторику «всеосяжного стратегічного партнерства», двосторонні відносини характеризуються глибокою структурною нерівновагою. Білоруський експорт до КНР є критично сконцентрованим: понад 50% припадає на калійні добрива — і КНР отримує їх за цінами, що вдвічі нижчі від середньосвітових (BIC, 2024). Торговельний дефіцит Білорусі невпинно зростає. Частка КНР у структурі ПІП залишається скромною (793 млн дол. нефінансових інвестицій станом на 2023 р.) порівняно з обсягами державного пільгового фінансування (понад 25 млрд дол. з 2000 р.) (German Economic Team, 2023; MOFCOM, 2024). Це формує специфічну модель залежності, за якої Білорусь є

не стратегічним партнером, а керованим периферійним активом у китайській євразійській стратегії.

Вступ Білорусі до ШОС у липні 2024 р. є найбільш значущим інституційним результатом поглиблення двосторонніх відносин. Для Мінська членство в організації — це компенсаторний механізм: воно забезпечує альтернативні торговельні маршрути, нові дипломатичні майданчики та символічний статус «повноправного члена» міжнародної спільноти в умовах, коли шлях до євроатлантичних структур закрито. Для КНР — це розширення зони впливу ШОС до безпосереднього кордону з НАТО та ЄС, що несе виразний геополітичний сигнальний ефект (Eurasian Review, 2024; VOA News, 2024).

Аналіз офіційних спільних заяв та дипломатичної практики підтверджує, що відносини функціонують як система взаємної легітимації двох авторитарних режимів. Білорусь надає КНР символічну підтримку щодо Тайваню, Тибету та Сінцзяну; КНР натомість захищає РБ на площадках ООН, блокуючи резолюції про порушення прав людини, і надає дипломатичне прикриття від тиску демократичних держав. Цей механізм відповідає концепції авторитарного навчання (Heydemann and Leenders, 2011; Hall and Ambrosio, 2017): два режими не стільки «шарують» один у одного техніки репресій, скільки взаємно ізолюють одне одного від демократизуючих зовнішніх впливів.

Проведення спільних китайсько-білоруських військових навчань «Eagle Assault-2024» поблизу кордону НАТО у липні 2024 р. — одночасно з ротаційним прийняттям КНР головування в ШОС — засвідчило готовність Пекіна демонструвати безпекову солідарність із Мінськом (CNN, 2024; Global Times, 2024). Хоча прямий трансфер зброї залишається обмеженим через ризики вторинних санкцій, розвиток спільних навчань, підготовка кадрів та обмін розвідувальними практиками формують системний оборонний вимір двосторонніх відносин, що виходить далеко за рамки торговельно-економічного партнерства.

Аналіз трьох сценаріїв — зміни режиму в РБ, поглинання Білорусі Росією та стратегічного лавірування — демонструє, що в жодному з них білорусько-китайські відносини не підлягають радикальній деструкції. У разі демократизації Білорусі економічна присутність КНР збережеться, трансформувавшись із «авторитарної солідарності» у прагматичне торгово-інвестиційне партнерство. У разі поглинання Росією — КНР адаптується до нової реальності, де РБ перетвориться на частину розширеного ринку рф. За сценарієм лавірування — Пекін виступатиме негласним фасилітатором, зберігаючи власні інтереси незалежно від форми правління в Мінську. Ця стійкість двосторонніх відносин до зміни зовнішньополітичних векторів є, можливо, найбільш симптоматичною рисою сучасного стану білорусько-китайських відносин: КНР вбудувала свою присутність у Білорусі достатньо глибоко, щоб не бути залежною від персоналістського характеру режиму Лукашенка.

Білорусько-китайські відносини у 2022–2025 рр. еволюціонували від транзакційного економічного партнерства до системної асиметричної взаємозалежності, за якої Білорусь є структурно залежним периферійним актором, а КНР — асиметричним патроном, що вміло балансує між декларативним «залізним братерством» та стриманою прагматикою реальних інтересів.

Перспективними напрямками подальших досліджень є: аналіз угоди про торгівлю послугами та інвестиції (ATCI) 2024 р. та її практичного впровадження після набрання чинності 1 січня 2026 р.; дослідження білорусько-китайської взаємодії у контексті відносин КНР з іншими пострадянськими державами під санкціями; вивчення ролі суб'єктів громадянського суспільства та білоруської діаспори у потенційній переорієнтації двосторонніх відносин після можливої зміни режиму.

Бібліографічний список

- Булик М. В. (2020) Відносини з державами-сусідами у рамках реалізації європейської політики Республіки Білорусь (90-і рр. XX – XXI ст.). https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4200/1/vidn_2020_27_88.pdf
Доступно за посиланням: [Дата звернення: 4 Червня 2025]
- Булик М. В., Ключ В. В. (2021) Концептуальні засади зовнішньої політики КНР за правління Сі Цзіньпіна https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4204/1/konc_2021_31-32_82.pdf
Доступно за посиланням: [Дата звернення: 4 Червня 2025]
- Договір про дружбу і співробітництво між Республікою Білорусь і Китайською Народною Республікою* (2014). Доступно за посиланням: <http://surl.li/gimlj> [Дата звернення: 4 Червня 2025].
- Китаєзнавчі дослідження (2015-2025) <https://chinese-studies.com.ua/index.php/journal/about>
Доступно за посиланням: [Дата звернення: 24 Січня 2025]
- Ambrosio, T. (2009) *Authoritarian Backlash: Russian Resistance to Democratization in the Former Soviet Union*. Farnham: Ashgate.
- Bank, A. and Weyland, K. (2017) 'The Study of Authoritarian Diffusion and Cooperation: Comparative Lessons on Interests versus Ideology', *Democratization*, 24(7), pp. 1345–1357. DOI: 10.1080/13510347.2017.1312349.
- BelTA (2024a) 'Chen Zhou: Relations between Xi, Lukashenko attest to China-Belarus iron brotherhood', BelTA News Agency, 20 April. Available at: <https://eng.belta.by/politics/view/chen-zhou-relations-between-xi-lukashenko-attest-to-china-belarus-iron-brotherhood-157687-2024> (Accessed: 1 May 2025).
- BelTA (2024b) 'Belarus becomes SCO member state', BelTA News Agency, 4 July. Available at: <https://eng.belta.by/politics/view/belarus-becomes-sco-member-state-159564-2024> (Accessed: 1 May 2025).
- BelTA / Economy Ministry of Belarus (2025) 'China-Belarus Industrial Park Great Stone welcomes 30 new residents in 2024', BelTA News Agency, 20 February. Available at: <https://eng.belta.by> (Accessed: 1 May 2025).
- BIC — Belarus Investigation Center (2024) 'Belarusian exports growth: behind the scenes of the foreign trade miracle'. Available at: <https://investigatebel.org/en/analytics/belarus-export-growth-analysis> (Accessed: 1 May 2025).
- Braga, F. (2025) *Using Relations with China for Authoritarian Persistence*. PhD Thesis. London: University College London. Available at: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10211003/> (Accessed: 1 May 2025).
- China Observers (2025) 'Belarus-China Relations: Optimism in the Shadows of Asymmetry and Caution', chinaobservers.eu, 27 February. Available at: <https://chinaobservers.eu/belarus-china-relations-optimism-in-the-shadows-of-asymmetry-and-caution> (Accessed: 1 May 2025).
- China Observers (2026) 'China-Belarus Economic Cooperation: Governing Alignment without Liberalization', chinaobservers.eu, 18 March. Available at: <https://chinaobservers.eu> (Accessed: 1 May 2025).
- CNN (2024) 'China and Belarus conduct joint military exercises right next to NATO and EU border', CNN, 8 July. Available at: <https://www.cnn.com/2024/07/08/europe/china-belarus-military-exercises-poland-intl/index.html> (Accessed: 1 May 2025).
- Cooley, A. and Nexon, D. (2020) *Exit from Hegemony: The Unraveling of the American Global Order*. New York: Oxford University Press.
- Eurasian Review (2024) 'Eurasian Dimensions of Belarus Membership in the Shanghai Cooperation Organisation (SCO)', Eurasian Review, 26 July. Available at:

- <https://www.eurasiareview.com/26072024-eurasian-dimensions-of-belarus-membership-in-the-shanghai-cooperation-organisation-sco-analysis> (Accessed: 1 May 2025).
- Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) (2022) Relations between Belarus and China in 2020–2022: What Lies Behind the 'All-Weather Partnership'. Berlin/Minsk: FES. Available at: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/belarus/19851-20221220.pdf> (Accessed: 1 May 2025).
- Gabuev, A. (2022) 'China's New Vassal: How the War in Ukraine Turned Russia into Beijing's Junior Partner', Foreign Affairs, August. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/china/chinas-new-vassal> (Accessed: 1 May 2025).
- German Economic Team (GET) (2023) 'The unequal iron brotherhood between Belarus and China'. Available at: <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter> (Accessed: 1 May 2025).
- Global Times (2024) 'China, Belarus joint army exercise reaches preset goals', Global Times, 13 July. Available at: <https://www.globaltimes.cn/page/202407/1316413.shtml> (Accessed: 1 May 2025).
- Hall, S.G. and Ambrosio, T. (2017) 'Authoritarian Learning: A Conceptual Overview', East European Politics, 33(2), pp. 143–161.
- Heydemann, S. and Leenders, R. (eds.) (2013). Middle East Authoritarianisms GOVERNANCE, CONTESTATION, AND REGIME RESILIENCE IN SYRIA AND IRAN. Stanford University Press Stanford, California
- Interfax (2023) 'Belarus-China trade at \$3.72 billion in 5M 2023', 29 June. Available at: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/92013/> (Accessed: 1 May 2025).
- Liu, X. and Wang, H. (2025) 'China and Belarus' High-Quality Collaboration in the Belt and Road Initiative: Achievements, Challenges, and Prospects', Chinese Journal of Slavic Studies, De Gruyter, 1 June. DOI: 10.1515/cjss-2025-0005.
- Ministry of Commerce of the People's Republic of China (2024) Country (Region) Guide for Foreign Investment Cooperation — Belarus. Beijing: MOFCOM.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2022) 'China and Belarus issue joint statement on establishing all-weather comprehensive strategic partnership', Xinhua / MFA PRC, 15 September. Available at: <http://english.news.cn/20220916/085b7f2bfc674d41b5cb247cc91db009/c.html> (Accessed: 1 May 2025).
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2024) China-Belarus Trade Statistics, January–June 2024. Beijing: MFA PRC.
- National Statistical Committee of Belarus (2024) Foreign Trade Statistics of the Republic of Belarus. Minsk: Belstat. Available at: <https://www.belstat.gov.by> (Accessed: 1 May 2025).
- NPR (2023) 'China heralds unbreakable friendship with Belarus, an ally of Russia', NPR, 1 March. Available at: <https://www.npr.org/2023/03/01/1160309060/china-belarus-xi-jinping-russia-ally-lukashenko-meet> (Accessed: 1 May 2025).
- OECD — Observatory of Economic Complexity (2024) 'China (CHN) and Belarus (BLR) Trade', oec.world. Available at: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/blr> (Accessed: 1 May 2025).
- Polskie Radio (2023) 'Lukashenko, Xi Jinping strengthen Belarus-China ties in Beijing meeting', Polskie Radio 24, 4 December. Available at: <https://polskieradio.pl/395/7785/Artykul/3293313> (Accessed: 1 May 2025).
- RFE/RL — Radio Free Europe / Radio Liberty (2024) 'China and Belarus Sign Free Trade Deal, Other Agreements On Security And Energy', 23 August. Available at: <https://www.rferl.org/a/china-belarus-free-trade-deal-investment/33089876.html> (Accessed: 1 May 2025).

- Trading Economics / UN COMTRADE (2025) China Exports to Belarus — 2024 Data. Available at: <https://tradingeconomics.com/china/exports/belarus> (Accessed: 1 May 2025).
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company. Paul, T. V. (2004). *Asymmetric Conflicts: War Initiations by Weaker Powers*. Cambridge: Cambridge University Press.

References

- Bulyk, M. V. (2020). *Vidnosyny z derzhavamy-susidamy u ramkakh realizatsii yevropeiskoi polityky Respubliki Bilorus (90-i rr. XX – XXI st.)* [Relations with neighboring states within the framework of the implementation of the European policy of the Republic of Belarus (90s of the XX – XXI centuries)]. Available at: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4200/1/vidn_2020_27_88.pdf [Accessed 4 June 2025].
- Bulyk, M. V. and Klius, V. V. (2021). *Kontseptualni zasady zovnishnoi polityky KNR za pravlinnia Xi Tszinpinga* [Conceptual foundations of the PRC's foreign policy under the rule of Xi Jinping]. Available at: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4204/1/konc_2021_31-32_82.pdf [Accessed 4 June 2025].
- Dohovir pro druzhbu i spivrobitnytstvo mizh Respublikoiu Bilorus i Kytaiskoiu Narodnoiu Respublikoiu* [Treaty of Friendship and Cooperation between the Republic of Belarus and the People's Republic of China] (2014). Available at: <http://surl.li/gimlj> [Accessed 4 June 2025].
- Kytaieznavchi doslidzhennia* [Chinese Studies] (2015-2025). Available at: <https://chinese-studies.com.ua/index.php/journal/about> [Accessed 24 January 2025].
- Ambrosio, T. (2009) *Authoritarian Backlash: Russian Resistance to Democratization in the Former Soviet Union*. Farnham: Ashgate.
- Bank, A. and Weyland, K. (2017) 'The Study of Authoritarian Diffusion and Cooperation: Comparative Lessons on Interests versus Ideology', *Democratization*, 24(7), pp. 1345–1357. DOI: 10.1080/13510347.2017.1312349.
- BelTA (2024a) 'Chen Zhou: Relations between Xi, Lukashenko attest to China-Belarus iron brotherhood', BelTA News Agency, 20 April. Available at: <https://eng.belta.by/politics/view/chen-zhou-relations-between-xi-lukashenko-attest-to-china-belarus-iron-brotherhood-157687-2024> (Accessed: 1 May 2025).
- BelTA (2024b) 'Belarus becomes SCO member state', BelTA News Agency, 4 July. Available at: <https://eng.belta.by/politics/view/belarus-becomes-sco-member-state-159564-2024> (Accessed: 1 May 2025).
- BelTA / Economy Ministry of Belarus (2025) 'China-Belarus Industrial Park Great Stone welcomes 30 new residents in 2024', BelTA News Agency, 20 February. Available at: <https://eng.belta.by> (Accessed: 1 May 2025).
- BIC — Belarus Investigation Center (2024) 'Belarusian exports growth: behind the scenes of the foreign trade miracle'. Available at: <https://investigatebel.org/en/analytics/belarus-export-growth-analysis> (Accessed: 1 May 2025).
- Braga, F. (2025) *Using Relations with China for Authoritarian Persistence*. PhD Thesis. London: University College London. Available at: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10211003/> (Accessed: 1 May 2025).
- China Observers (2025) 'Belarus-China Relations: Optimism in the Shadows of Asymmetry and Caution', chinaobservers.eu, 27 February. Available at: <https://chinaobservers.eu/belarus-china-relations-optimism-in-the-shadows-of-asymmetry-and-caution> (Accessed: 1 May 2025).

- China Observers (2026) 'China-Belarus Economic Cooperation: Governing Alignment without Liberalization', chinaobservers.eu, 18 March. Available at: <https://chinaobservers.eu> (Accessed: 1 May 2025).
- CNN (2024) 'China and Belarus conduct joint military exercises right next to NATO and EU border', CNN, 8 July. Available at: <https://www.cnn.com/2024/07/08/europe/china-belarus-military-exercises-poland-intl/index.html> (Accessed: 1 May 2025).
- Cooley, A. and Nexon, D. (2020) *Exit from Hegemony: The Unraveling of the American Global Order*. New York: Oxford University Press.
- Eurasian Review (2024) 'Eurasian Dimensions of Belarus Membership in the Shanghai Cooperation Organisation (SCO)', Eurasian Review, 26 July. Available at: <https://www.eurasiareview.com/26072024-eurasian-dimensions-of-belarus-membership-in-the-shanghai-cooperation-organisation-sco-analysis> (Accessed: 1 May 2025).
- Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) (2022) *Relations between Belarus and China in 2020–2022: What Lies Behind the 'All-Weather Partnership'*. Berlin/Minsk: FES. Available at: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/belarus/19851-20221220.pdf> (Accessed: 1 May 2025).
- Gabuev, A. (2022) 'China's New Vassal: How the War in Ukraine Turned Russia into Beijing's Junior Partner', Foreign Affairs, August. Available at: <https://www.foreignaffairs.com/china/chinas-new-vassal> (Accessed: 1 May 2025).
- German Economic Team (GET) (2023) 'The unequal iron brotherhood between Belarus and China'. Available at: <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter> (Accessed: 1 May 2025).
- Global Times (2024) 'China, Belarus joint army exercise reaches preset goals', Global Times, 13 July. Available at: <https://www.globaltimes.cn/page/202407/1316413.shtml> (Accessed: 1 May 2025).
- Hall, S.G. and Ambrosio, T. (2017) 'Authoritarian Learning: A Conceptual Overview', *East European Politics*, 33(2), pp. 143–161.
- Heydemann, S. and Leenders, R. (eds.) (2013). *Middle East Authoritarianisms GOVERNANCE, CONTESTATION, AND REGIME RESILIENCE IN SYRIA AND IRAN*. Stanford University Press Stanford, California
- Interfax (2023) 'Belarus-China trade at \$3.72 billion in 5M 2023', 29 June. Available at: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/92013/> (Accessed: 1 May 2025).
- Liu, X. and Wang, H. (2025) 'China and Belarus' High-Quality Collaboration in the Belt and Road Initiative: Achievements, Challenges, and Prospects', *Chinese Journal of Slavic Studies*, De Gruyter, 1 June. DOI: 10.1515/cjss-2025-0005.
- Ministry of Commerce of the People's Republic of China (2024) *Country (Region) Guide for Foreign Investment Cooperation — Belarus*. Beijing: MOFCOM.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2022) 'China and Belarus issue joint statement on establishing all-weather comprehensive strategic partnership', Xinhua / MFA PRC, 15 September. Available at: <http://english.news.cn/20220916/085b7f2bfc674d41b5cb247cc91db009/c.html> (Accessed: 1 May 2025).
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2024) *China-Belarus Trade Statistics, January–June 2024*. Beijing: MFA PRC.
- National Statistical Committee of Belarus (2024) *Foreign Trade Statistics of the Republic of Belarus*. Minsk: Belstat. Available at: <https://www.belstat.gov.by> (Accessed: 1 May 2025).
- NPR (2023) 'China heralds unbreakable friendship with Belarus, an ally of Russia', NPR, 1 March. Available at: <https://www.npr.org/2023/03/01/1160309060/china-belarus-xi-jinping-russia-ally-lukashenko-meet> (Accessed: 1 May 2025).

- OEC — Observatory of Economic Complexity (2024) 'China (CHN) and Belarus (BLR) Trade', oec.world. Available at: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/blr> (Accessed: 1 May 2025).
- Polskie Radio (2023) 'Lukashenko, Xi Jinping strengthen Belarus-China ties in Beijing meeting', Polskie Radio 24, 4 December. Available at: <https://polskieradio.pl/395/7785/Artykul/3293313> (Accessed: 1 May 2025).
- RFE/RL — Radio Free Europe / Radio Liberty (2024) 'China and Belarus Sign Free Trade Deal, Other Agreements On Security And Energy', 23 August. Available at: <https://www.rferl.org/a/china-belarus-free-trade-deal-investment/33089876.html> (Accessed: 1 May 2025).
- Trading Economics / UN COMTRADE (2025) China Exports to Belarus — 2024 Data. Available at: <https://tradingeconomics.com/china/exports/belarus> (Accessed: 1 May 2025).
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company. Paul, T. V. (2004). *Asymmetric Conflicts: War Initiations by Weaker Powers*. Cambridge: Cambridge University Press.

Стаття надійшла до редакції 30.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 20.04.2026 р.

M. Bulyk

Yu. Konstantynova

BELARUS–CHINA RELATIONS AT THE PRESENT STAGE

Relevance. Belarus–China relations have undergone a qualitative transformation since 2020 in the wake of the post-electoral crisis in Belarus, the unprecedented Western sanctions regime, and Russia's full-scale invasion of Ukraine in February 2022. These factors collectively elevated the People's Republic of China from one of Minsk's trade partners to its principal economic backer, diplomatic shield, and institutional integrator. Despite the growing strategic significance of this relationship, it remains virtually unexplored in Ukrainian academic discourse — a gap this article seeks to address.

Purpose. This article offers a comprehensive analysis of the state and trends in Belarus–China relations during 2020–2025, identifies their structural characteristics, and maps possible scenarios of future bilateral evolution.

Methods. The study employs systemic and comparative analysis, content analysis of official documents and joint statements, quantitative analysis of trade and investment statistics, and scenario analysis. The theoretical framework draws on neorealist small-state balancing theory (Waltz, 1979; Paul, 2004) and the concept of authoritarian learning (Heydemann and Leenders, 2011; Hall and Ambrosio, 2017).

Findings. The research establishes that bilateral relations are defined by deep structural asymmetry: Belarus functions as a dependent peripheral actor, while China acts as an asymmetric patron. Bilateral trade grew from approximately USD 4 billion in 2021 to USD 7.7–8.4 billion in 2023, yet over 50% of Belarusian exports consist of potash fertilizers sold at prices roughly half the global market rate. Belarus's accession to the Shanghai Cooperation Organisation (July 2024) — making it the first purely European SCO member — the joint “Eagle Assault-2024” military exercises near the NATO border, and the signing of a services and investment agreement signal a qualitatively new security and geopolitical dimension to the partnership. At the ideological level, the relationship operates as a system of mutual authoritarian legitimation: Belarus provides symbolic support for China's core interests (Taiwan, Xinjiang, Tibet), while China shelters Lukashenko's regime from United Nations accountability mechanisms.

Conclusions. Scenario analysis — covering regime change, Russian absorption, and

strategic balancing — demonstrates that none of these trajectories would produce a fundamental rupture in Belarus–China ties. China has embedded its presence in Belarus deeply enough to remain insulated from the personalist nature of the current regime. The article contributes to the literature by applying the authoritarian-learning framework to this underexplored bilateral relationship and by introducing the case into Ukrainian international-relations scholarship.

Keywords: Republic of Belarus, People's Republic of China, bilateral relations, Great Stone Industrial Park, sanctions regime, scenario analysis, authoritarian interaction, post-Soviet space.